

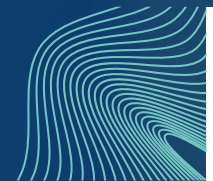
Vastuullisuusraportoinnin webinaari 1/2023

Mittaaminen – miten ja miksi?

Valtiokonttori

Katri Kanerva & Netta Jakola

#vastuullisuusnäkyväksi #ansvarigshetsynliggjord

Valtiokonttori
Statskontoret
State Treasury

Tervetuloa mukaan!

Katri Kanerva

Vastuullisuusasiantuntija

Netta Jakola

Korkeakouluharjoittelija

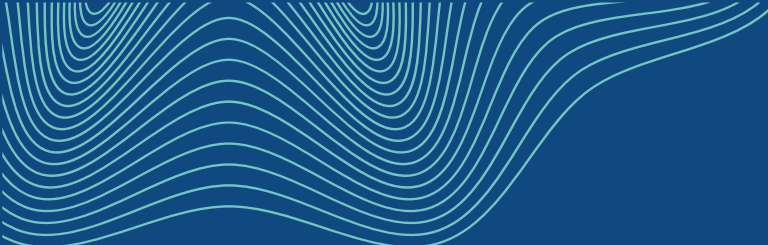
Miksi valtiolla raportoidaan vastuullisuudesta?

Vastuullisuusraportti on yksi työväline, jolla voidaan vauhdittaa työtä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

*Mittaaminen on muutosten
näkyväksi tekemistä.*

Mittaamisen teoriaa

Miksi mitataan?

Mittareilla on
vastuullisuusraportoinnissa
kaksi keskeistä tarkoitusta

1. Toimia sisäisenä työkaluna työn
johtamisessa ja seurannassa

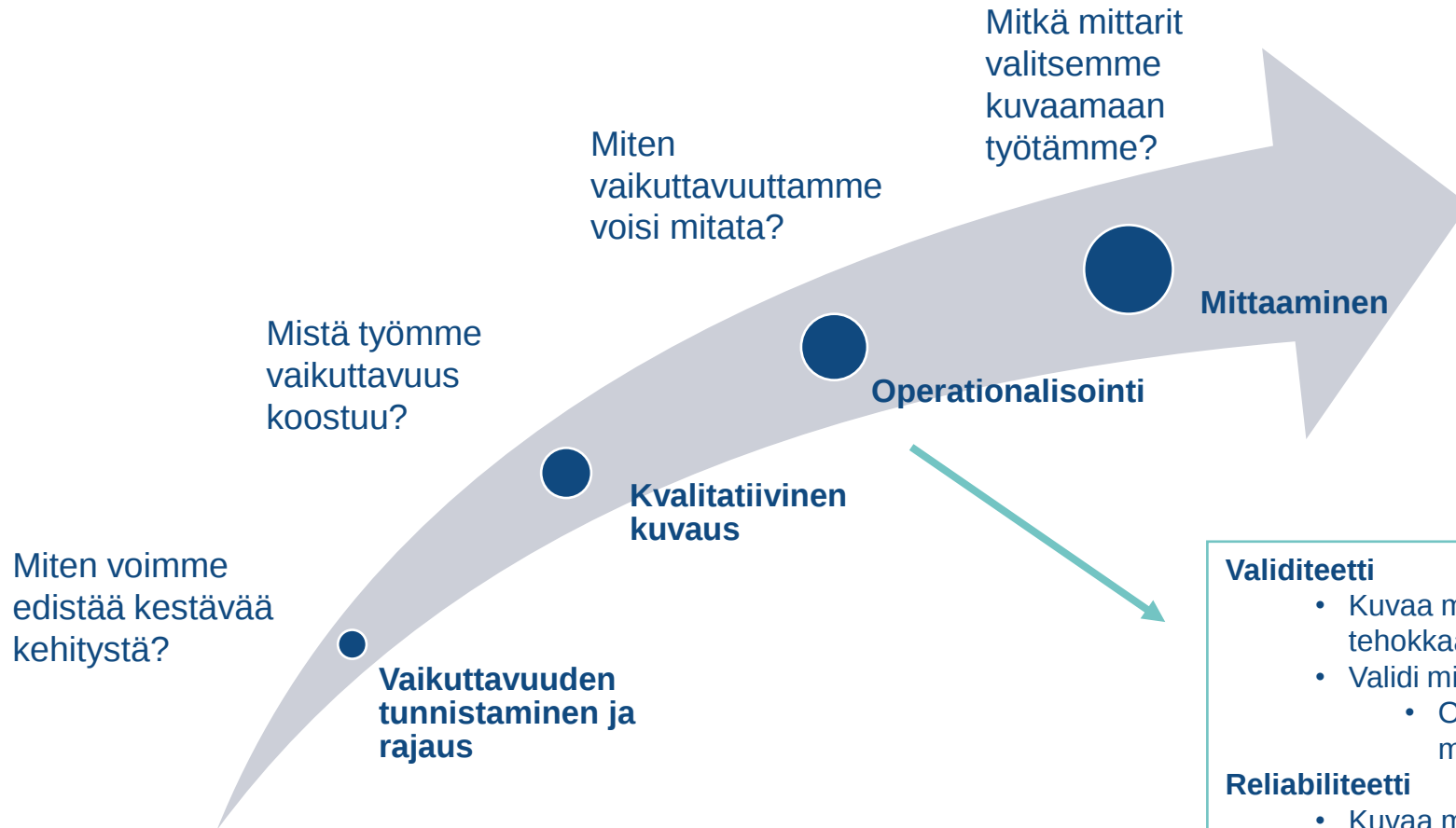

2. Tarjota sidosryhmille väline,
jonka avulla voi seurata ja arvioida
organisaation toimintaa

Yleisimmät haasteet mittareissa ovat
epäoleellisuus ja vaikea vertailtavuus.

Mittaaminen on monen vaiheen summa

Validiteetti

- Kuvaa mittarin pätevyyttä mitata tarpeeksi kattavasti ja tehokkaasti juuri sitä, mitä sen on tarkoitus mitata
- Validi mittari on tulos onnistuneesta operationalisoinnista.
 - On hyvä, jos lukija voi prosessia seuraten itse arvioida mittarin pätevyyttä ja vakuuttua siitä.

Reliabiliteetti

- Kuvaa mittarin johdonmukaisuutta → mittaako se aina, kokonaisuudessaan samaa asiaa?
- Jos mittari on täysin reliaabeli, siihen eivät vaikuta satunnaisvirheet tai olosuhteet.

Onnistuneen mittarin elementtejä

SPECIFIC / TARKKA: Onko valittu mittari tarkka ja onko dataa kattavasti saatavilla?

S

MEASURABLE / MITATTAVA: Voiko aihealuetta mitata joko kvalitatiivisesti tai kvantitatiivisesti vai onko sille esteitä?

M

ATTAINABLE / VAIKUTETTAVA: Onko tämä mittari sellainen, johon voit vaikuttaa?
Onko toiminnalle asetettu realistinen tavoite?

A

RELEVANT / RELEVANTTI: Onko tämä organisaatiollesi oleellinen mittari?

R

TIME-BOUND / AJALLINEN: Voiko mittarin yhdistää johonkin ajanjaksoon?

T

Yksi harvoin riittää – kokoa monipuolinen mittaristo

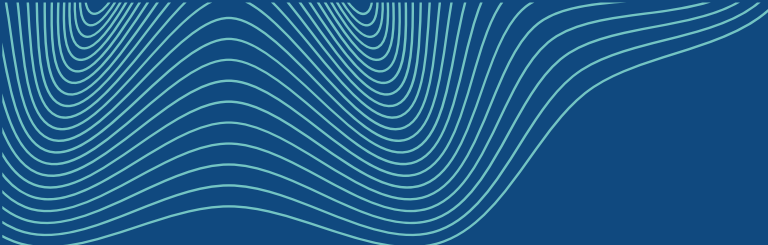
- **Vaikuttavuusmittarit kertovat muutoksesta yhteiskunnan tasolla.**
 - Vaikuttavuusmittarit kuvaavat muutosta yhteiskunnallisessa tarpeessa ja vision suunnassa.
 - Keskity määrän sijasta laatuun, mieluummin pari timanttia kuin viisi kehnoa.

- **Monipuoliset tulostmittarit kertovat muutoksen suunnasta ja suuruudesta.**
 - Tulostmittarit ovat aina suhteessa tavoitteisiin ja niitä voidaan asettaa eri aikajännteille riippuen toiminnan luonteesta.
 - Mittareiden määrä riippuu kohderyhmien ja tavoitteiden määrittelyistä.

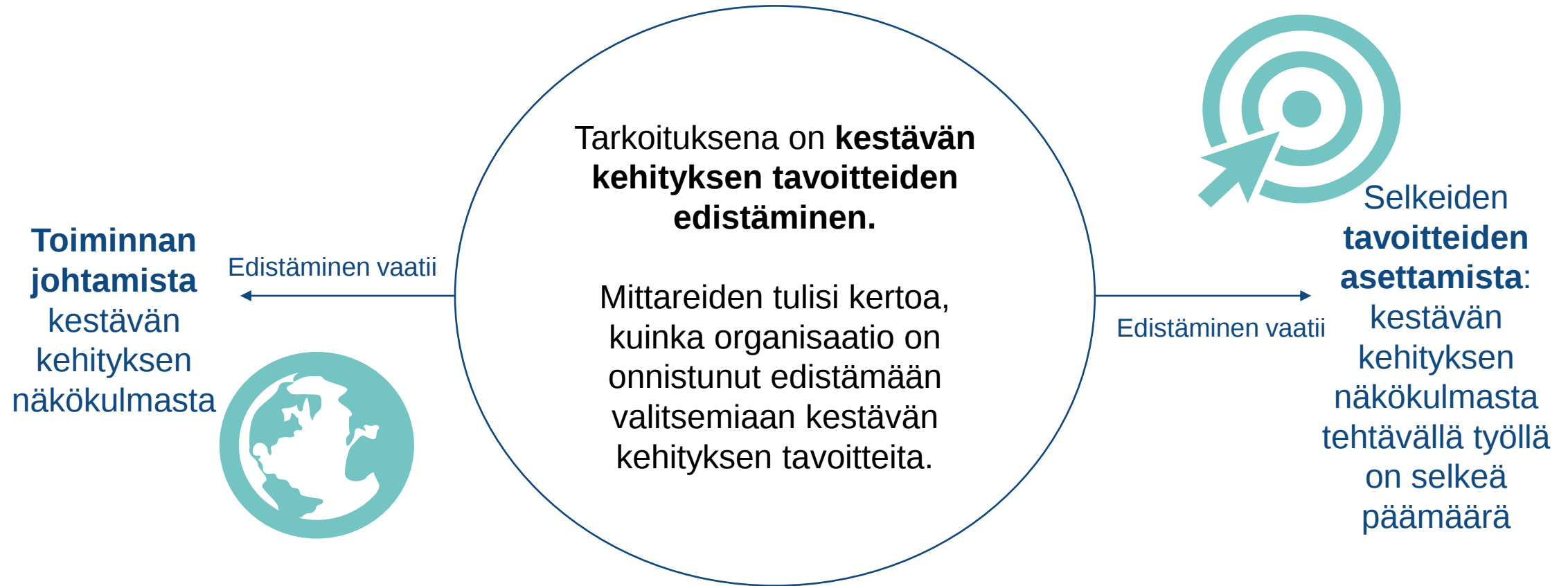

- **Prosessimittarit kertovat toiminnan määrästä ja varmistavat sen laatua.**
 - Prosessimittarien avulla voidaan selvittää, onko toimintaa toteutettu tarpeeksi ja laadukkaasti, mikäli tuloksia ei synny.
 - Prosessimittareita on mittaristossa usein eniten. Mittarit kuvaavat usein toiminnan ja osallistujien määrää, käytettyjä resursseja jne.

Onnistuneen mittarin kehittäminen ja tunnistaminen

Mittaaminen ei ole itseisarvo

*Onnistuneita mittareita vuoden
2021 vastuullisuusraporteilta*

Kela – vastuullinen kuluttaminen ja äitiyspakkaus

Kela valitsi vastuullisuusraportilleen tavoitteen 12: varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys. Tavoitteen edistämiseksi on kehitetty äitiyspakkauksen vastuullisuutta.

Vuoden 2019 äitiyspakkauuskyselyssä ilmeni, että asiakkaat olisivat valmiita tinkimään tuotteiden määrästä, mikäli näin voitaisiin parantaa pakkauksen vastuullisuutta.

Kuvakaappaus [Kelan vastuullisuusraportista](#)

99 Äitiyspakkauksen kilpailutuksessa laadun painoarvo on nyt 80 % ja hinnan vain 20 %.

Laadun painotusta on lisätty toiminnassa asteittain. Aluksi hinnan ja laadun suhde oli 50 %, josta se nostettiin 70 % vuoteen 2021 mennessä. Vuonna 2022 laadun osuus oli 80 %. Vastuullisuutta on kehitetty myös ulkopuolisia asiantuntijoita kuulemalla.

Mikä tekee mittarista onnistuneen?

Oman toiminnan **vaikuttavuus** on tunnistettu. Vaikuttavuus kohdistuu käytettävissä olevan rahan määrään: toimintaa on mahdollista kehittää ilman, että käytettävissä olevaa rahamäärää kasvatetaan.

Mittari (laadun ja hinnan välinen suhde) mittaa sitä, mihin organisaatio voi omalla toiminnallaan ja valituilla toimenpiteillä vaikuttaa.

Mittarin toimintaa tuetaan: ulkopuoliset asiantuntijat auttavat keräämään tietoa siitä, milloin hankintaprosessissa voidaan vaikuttaa tuotteiden vastuullisuuteen.

Onnistunutta mittaria on usein helpompi jatkokehittää kuin epäoleellista. Mittarille voi esimerkiksi asettaa tavoitetason tai käytettyjä käsitteitä voi tarkentaa.

Kela kehitti äitiyspakkauksen vastuullisuutta myös kuulemalla ulkopuolisia asiantuntijoita niin järjestökentältä kuin yhteistyössä Aalto-yliopiston Design for Government -kurssin kanssa. Yhteistyöllä on kerätty tietoa tekstiilien tuotantoketjuista ja siitä, missä kohdin hankintaprosessissa Kelan on mahdollista vaikuttaa vastuullisuuteen. Lisäksi Kela on saanut käytännön neuvoja vastuullisuustiedon välittämisestä asiakkailleen.

Kuvakaappaus [Kelan vastuullisuusraportista](#)

Väylävirasto – terveyttä ja hyvinvointia: liikenneturvallisuus

Väylävirasto valitsi vastuullisuusraportilleen tavoitteen 3: taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille. Tavoitteen edistämiseksi Väylävirasto yhdessä ELY-keskusten kanssa vaikuttaa liikenneturvallisuuteen minimoimalla tiestä aiheutuvia riskejä.

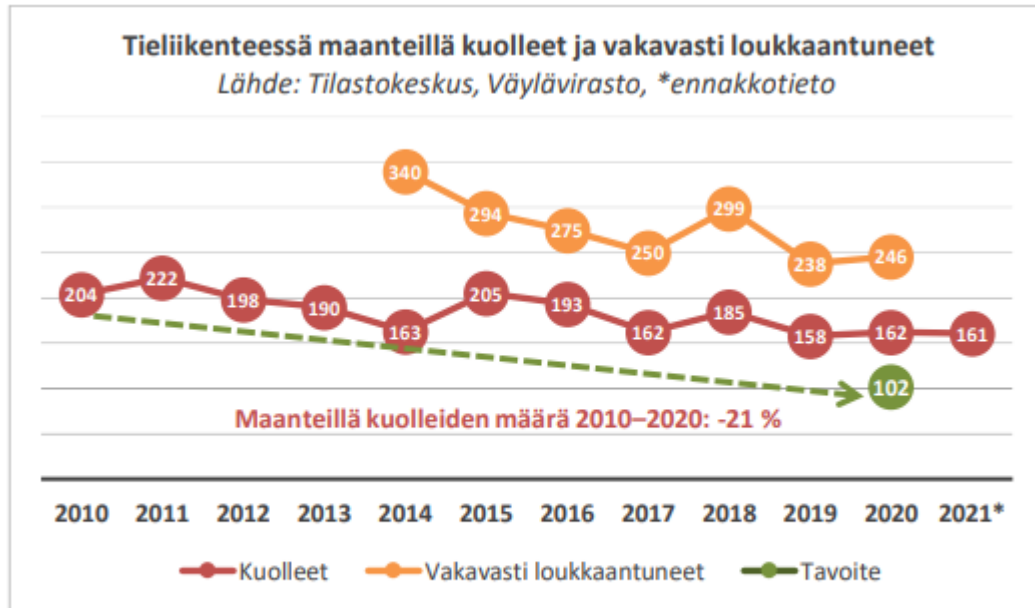
Tavoitteena on luoda liikennejärjestelmä, jossa inhimilliset virheet eivät johtaisi kuolemaan tai vakavaan loukkaantumiseen.

Mittarina käytetään kahta erilaista tilastollista mittaria. Vastuullisuusraportissa kerrotaan, että viimeisen kymmenen vuoden aikana kuolleiden määrä on vähentynyt, mutta väheneminen on ollut asetettuun tavoitteeseen nähden liian hidasta. Tämän lukija voi vahvistaa mittaria tarkastelemalla.

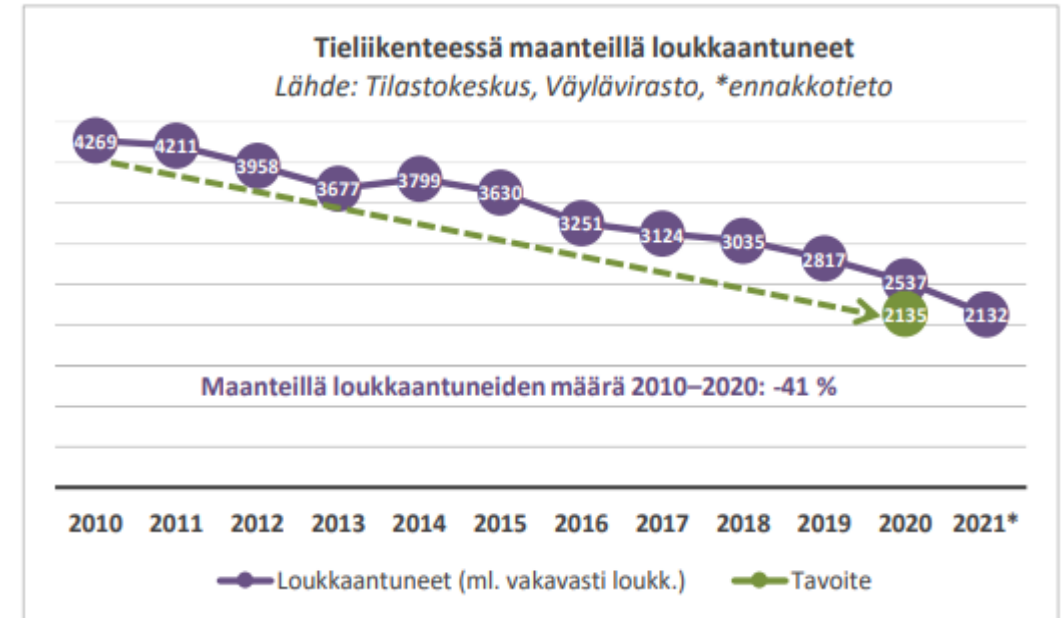

Mikä tekee mittarista onnistuneen?

Kuvakaappaukset [Väyläviraston vastuullisuusraportista](#).

Kuva 5. Tieliikenteessä maanteillä kuolleet ja vakavasti loukkaantuneet.

Kuva 6. Tieliikenteessä maanteillä loukkaantuneet.

Mittarissa käy selkeästi ilmi toivottu tavoitetaso ja eteneminen sitä kohti.

Mittarista voi arvioida työn etenemisestä pitkältä ajalta.

Mittarissa esitetty tieto on sekä absoluuttisina että suhteellisina lukuina.

Mittari tukee vastuullisuustyön jatkuvuutta.

Energiavirasto – kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja: latausinfra

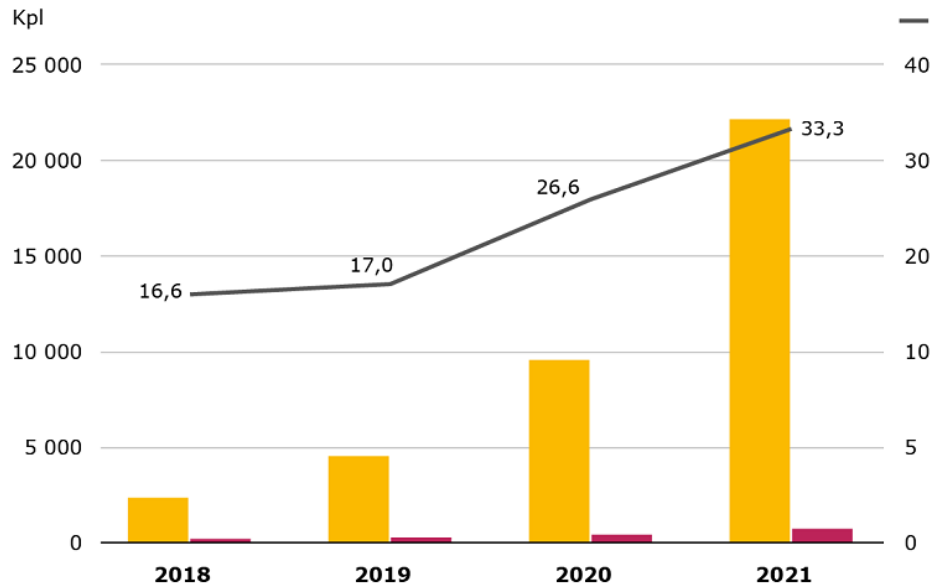
Energiavirasto valitsi vastuullisuusraportilleen tavoitteen 9: rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita. Tavoitteen edistämiseksi Energiavirasto edistää lataus- ja tankkausasemien infrastruktuuria sähkö- ja kaasukäyttöisten ajoneuvojen yleistymiseksi.

Vastuullisuusraportissa kerrotaan, että vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntävät ajoneuvot luovat kestävämpää infrastruktuuria ja vähentävät riippuvuutta fossiilisista polttoaineista.

Toimenpiteitä mitataan tilastoilla, joilla tarkastellaan pikalatauspisteitä täyssähköjen määrää sekä pikalatausverkoston kehitystä.

Mikä tekee mittarista onnistuneen?

Täyssähköautojen määrä suhteessa pikalatauspisteisiin

● Täyssähköautot, Kpl
● Pikalatauspisteet, Kpl
— Täyssähköautoja yhtä pikalatauspistettä kohden

Lähde: Sähköinen Liikenne Ry

Toimenpiteitä kuvataan sekä absoluuttisina että suhteellisina lukuina. Lisäksi lukuja havainnollistetaan vertailutiedon avulla.

Lukija pystyy seuraamaan tapahtuvaa kehitystä.

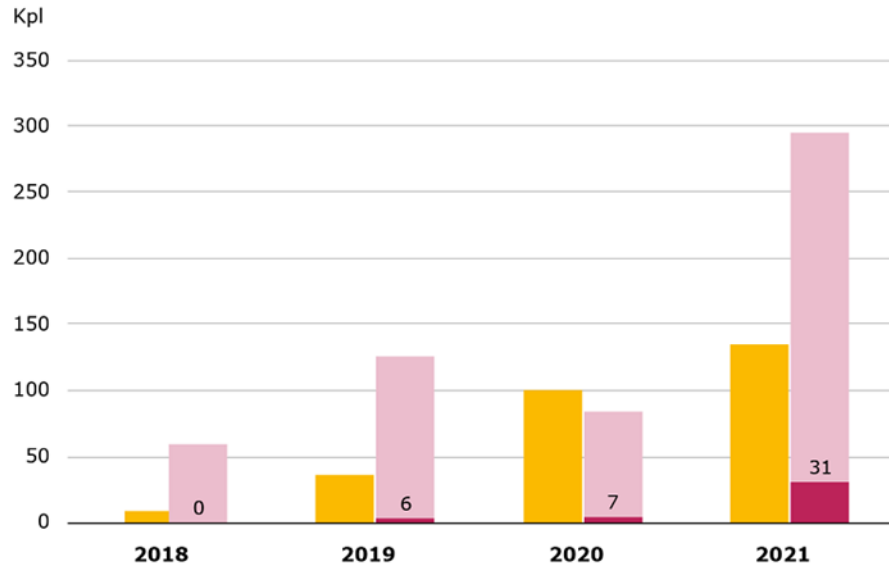
Vastuullisuusraportilla kuvataan, kuinka sähköautojen määrä kehittyy nopeammin kuin julkinen infrastruktuuri. Mittari auttaa ymmärtämään kerrottua tietoa.

Onnistuneella mittarilla voi asettaa tulevaisuuteen esimerkiksi tavoitetasoja tai arvioida tulevaisuuden kehitystä.

Kuvakaappaus [Energiaviraston vastuullisuusraportista](#)

Mikä tekee mittarista onnistuneen?

Pikalatauspisteverkoston kehitys

- Suunnitteilla olevat pikalatauspisteet, joille Energiavirasto on antanut päätöksen tuesta, Kpl
- Ilman Energiaviraston tukea toteutuneet pikalatauspisteet, Kpl
- Energiaviraston tuella toteutuneet pikalatauspisteet, Kpl

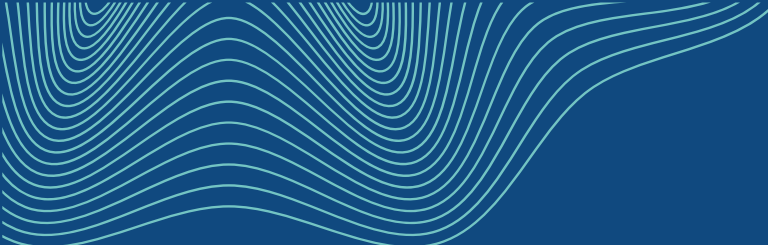
Lähde: Sähköinen Liikenne Ry

Mittari tukee aiempaa mittaria – kyseessä on näin ollen toimiva mittaristo, jossa mittareiden tarjoamat tiedot muodostavat johdonmukaisen kokonaiskuvan.

Mittarista selviää tehtyjen toimenpiteiden taso ja niitä suhteutetaan vertailutiedon avulla. Lukija saa tällöin kokonaiskuvan tilanteesta.

Mittari mahdollistaa kehittymisen seuraamisen.

Kuvakaappaus [Energiaviraston vastuullisuusraportista](#)

Mittaamisen sudenkuoppia

Mitkä ovat mittaamisen sudenkuoppia?

Mittarin arvo ei kuvasta sitä, ovatko tehdyt toimenpiteet olleet onnistuneita asetettuun tavoitteeseen nähden. Mittari saattaa mitata jotakin muuta – esimerkiksi työn tehokkuutta, taloudellisuutta tai laajuutta.

Mittari on liian laaja käytettäväksi yksittäin. Se saattaa toimia osana laajempaa mittaristoa, mutta yksistään se ei tarjoa tarpeeksi tietoa. Tällöin mittarin arvojen muuttuminen ei kerro, onko organisaatio onnistunut, sillä toimenpiteillä on epäsuora vaikutus mittariin.

Mittarista ei ilmene toivottu tavoitetaso tai mittari ei sovi asetettuun tavoitteeseen. Tällöin lukija ei saa mittarin arvon muuttumisesta käsitystä siitä, onko tarkoituksena, että mittarin arvo suurenee vai pienenee.

Varmista, että mittari kuvastaa toimenpiteitä ja niiden onnistumista.

Hyödynnä mittaristoa – laaja mittari kaipaa rajatumpia kavereita.

Määritä tavoitetaso ja varmista, että mittarista selviää eteneminen kohti tavoitetta.

Esimerkki, kun mittari mittaa jotakin muuta

Organisaation tehtävä on valvoa rakennusten turvallisuutta ja antaa aiheeseen liittyen neuvontaa. Kestävän kehityksen edistämiseksi organisaatio tarjoaa vahvempaa neuvontaa ja tihentää tarkastusvälejä.

Työn mittariksi on valittu tarkastettujen rakennusten määrä vuosina 2021–2022.

Lähempi tarkastelu paljastaa, että mittari ei kerro, onko toiminnalla onnistuttu varmistamaan rakennusten turvallisuutta. Mittari kuvaa toimenpiteiden määrää, mutta ei niiden vaikuttavuutta. Kyseessä on prosessimittari, jonka voi säilyttää osana laajempaa mittaristoa.

Esimerkki, kun mittari ei ole yhdenmukainen tavoitteen kanssa

Organisaation tehtävänä on tarjota terapiapalveluita. Kestävän kehityksen edistämiseksi organisaatio tehostaa resurssejaan ja haluaa lisätä tarjoamansa terapian vaikuttavuutta.

Työn mittariksi on valittu tarjotut terapiapalvelut yhteensä vuosina 2021–2022.

Lähempi tarkastelu paljastaa, että mittari ei ole asetettuun tavoitteeseen nähden toimiva ja kerro tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuudesta – mitä mittarin arvon suureneminen tai pieneneminen merkitsee?

Miten korjata mittari?

Eteen voi tulla tilanne, jossa huomataan, että aiemmin asetettu mittari ei olekaan toimiva mittaamaan omaa toimintaa. Aiempaa mittaria ei kannata kokonaan siirtää sivuun – se voi edelleen toimia osana mittaristoa tai kerättyä dataa voi hyödyntää.

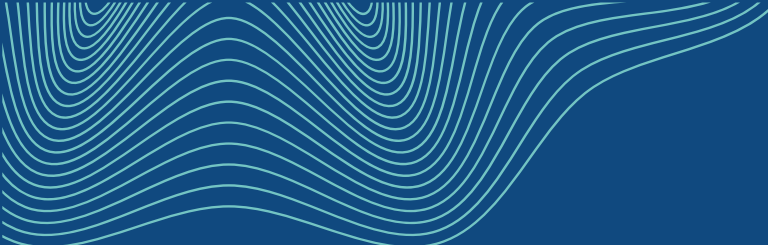

Työtä kannattaa lähestyä pohtimalla, mitä on tehty ja mihin on tarkoitus päästä. Lisäksi kannattaa tarkastella, millaista dataa on mahdollista kerätä. Usein on syytä rajata mittareita – voisiko aiemmin käytettyä mittaria pienentää?

Aiempien esimerkkien mittareita voisi korjata:

- Tarkastettujen rakennusten määrä suhteutettaisiin sattuneisiin onnettomuuksiin tai arvioitaisiin sitä, millaisia asioita tehostettujen tarkastusten myötä löydettiin.
- Terapiapalveluiden vaikuttavuutta voi puolestaan mitata tarkastelemalla asiakkaan toimintakykyä ennen ja jälkeen terapian.

Kiitos!

Valtiokonttorin vastuullisuustiimi auttaa mittareissa ja mittaamiseen liittyvissä haasteissa. Tiimin tavoittaa sähköpostitse osoitteesta vastuullisuusraportointi@valtiokonttori.fi tai Vastuullisuusverkoston Howspace-työtilasta.

